STRAFBARE DISCRIMINATIE IN BEELD 2023

OVERZICHT VAN DE DISCRIMINATIECIJFERS VAN HET OPENBAAR MINISTERIE

OPENBAAR MINISTERIE

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding p. 3

2 Samenvatting p. 4

3 De strafrechtelijke aanpak van discriminatie p. 5

4 Opvallend in 2023 p. 7

5 Een greep uit de zaken van de parketten p. 9

6 De betekenis van de cijfers p. 11

7 De specifieke discriminatiefeiten p. 13

8 De codis-feiten p. 20

9 Bijlage p. 26

1. INLEIDING

Discriminatie is een uiting van onverdraagzaamheid tegenover bepaalde mensen en groepen vanwege hun persoonskenmerken. Het komt op verschillende manieren en op allerlei maatschappelijke terreinen tot uiting. In verschillende wetten zijn daarom regels opgenomen om de samenleving tegen discriminatie te beschermen. Het Openbaar Ministerie (OM) is belast met de aanpak van de vormen van discriminatie die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van Strafrecht.

Discriminatie is niet zonder gevolgen. Mensen kunnen hierdoor ervaren dat zij niet zichzelf kunnen zijn of dat zij vanwege hun persoonskenmerken worden belemmerd in hun deelname aan het maatschappelijk verkeer. Discriminatie kan er ook toe leiden dat groepen door anderen als minderwaardig worden gezien en zelfs dat geweld tegen hen legitiem wordt geacht. Discriminatie raakt zodoende niet alleen individuen of groepen mensen met gemeenschappelijke kenmerken, maar de gehele maatschappij. De strafrechtelijke aanpak van discriminatie is daarom een prioriteit binnen het OM, dat hiermee een duidelijk signaal afgeeft: discriminatie wordt niet getolereerd.

In de *Aanwijzing discriminatie* wordt een kader voor de strafrechtelijke aanpak van discriminatie gegeven.[1] In deze aanwijzing wordt onder andere bepaald dat het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie (LECD) rapporteert over de discriminatiezaken die door het OM zijn behandeld. Het OM voldoet aan deze rapportageverplichting door ieder jaar het rapport *Strafbare Discriminatie in Beeld*[2] uit te brengen. De cijfers in dit rapport worden geïllustreerd met zaken die in 2023 door de verschillende parketten zijn behandeld.

Strafbare Discriminatie in Beeld maakt voor de parketten en het College van procureurs-generaal inzichtelijk hoeveel discriminatiefeiten er in een jaar door het OM in behandeling zijn genomen en om wat voor feiten het gaat. Met de gegevens uit *Strafbare Discriminatie in Beeld* kan het OM de strafrechtelijke aanpak van discriminatie beter vormgeven. Tevens wordt met *Strafbare Discriminatie in Beeld* de minister van Justitie en Veiligheid geïnformeerd over de aanpak van strafbare discriminatie, onder andere ten behoeve van het verstrekken van informatie aan diverse nationale en internationale organisaties.

1 Aanwijzing discriminatie, *Staatscourant* 2018, 68988.

2 Voorheen *Cijfers in Beeld*. Er is met ingang van dit jaar voor een nieuwe titel gekozen om hiermee meer recht te doen aan de inhoud van het rapport.

2. SAMENVATTING

Met het rapport *Strafbare Discriminatie in Beeld 2023* wordt inzicht gegeven in het aantal specifieke discriminatiefeiten[3] dat in 2023 door het OM is beoordeeld en afgedaan en in het aantal in behandeling genomen commune feiten met een discriminatieaspect (kortweg codis-feiten) van het afgelopen jaar. Specifieke discriminatiefeiten zijn de feiten die strafbaar zijn op grond van een van de artikelen uit het Wetboek van Strafrecht (Sr) die specifiek gaan over discriminatie.[4] Bij codis-feiten gaat het om commune delicten, zoals eenvoudige belediging, bedreiging of mishandeling, waar een discriminatieaspect heeft meegespeeld.

Instroom en afdoening specifieke discriminatiefeiten

In 2023 nam het OM in totaal 211 specifieke discriminatiefeiten in behandeling. De meeste feiten hadden betrekking op de discriminatiegrond *antisemitisme* (122 feiten; 48%). Dit is een sterke stijging ten opzichte van 2022, die kan worden verklaard door het grote aantal ingestroomde voetbalzaken in Rotterdam, waarbij antisemitische leuzen werden geroepen en/of via het internet werden verspreid. De opvallende stijging van de discriminatiegrond *antisemitisme* kan niet gerelateerd worden aan feiten die verband houden met het uitbreken van de oorlog tussen Israël en Hamas op 7 oktober 2023. De discriminatiegrond *ras* werd 73 keer geregistreerd (29%). Evenals de voorgaande jaren betrof het overgrote deel van alle ingekomen specifieke discriminatiefeiten groepsbelediging, artikel 137c Sr (133 feiten). In 2023 stroomden de meeste discriminatiefeiten in bij het parket Rotterdam (104 feiten). De opvallend hoge instroom bij dit parket heeft te maken met verschillende voetbalwedstrijden die werden gespeeld in Rotterdam of door Feyenoord en met verschillende discriminatoire projecties die door parket Rotterdam behandeld zijn. Door het hoge aantal voetbalgerelateerde feiten is de categorie *sport* de meest geregistreerde pleegplaats van de specifieke discriminatie-feiten in 2023 (38%). Er werd door het OM over 234 specifieke discriminatiefeiten een beslissing over de afdoening genomen.

Instroom codis-feiten

In 2023 zijn er 324 codis-feiten geregistreerd door het OM. Net als in de voorgaande jaren is *ras* de meest voorkomende discriminatiegrond (150 feiten, 39%), gevolgd door *hetero- of homoseksuele gerichtheid* (137 feiten, 36%). Het merendeel van de codis-feiten die door het OM werd ingeschreven, betrof belediging van een individu (artikel 266 Sr; 223 feiten). De pleegplaats van de codis-feiten was voornamelijk het *werk*, waarvan het merendeel was gericht tegen personen met een publieke functie (97 feiten; 30%), gevolgd door de *openbare ruimte* (82 feiten; 25%) en de *woonomgeving* van het slachtoffer (69 feiten; 21%).

[3] In *Strafbare Discriminatie in Beeld* wordt gerapporteerd over **feiten** en niet over **zaken**. Zie de toelichting bij *Betekenis van de cijfers*.

[4] Artikel 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr.

3. DE STRAFRECHTELIJKE AANPAK VAN DISCRIMINATIE

3.1 Discriminatieverbod in het Wetboek van Strafrecht

Het verbod op discriminatie is op verschillende plekken in de Nederlandse wet opgenomen; bijvoorbeeld in de Grondwet, de Algemene wet gelijke behandeling, het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Strafrecht. Al deze wetten hebben een eigen werking en reikwijdte. Het OM houdt zich alleen bezig met strafbare discriminatie. Strafbare discriminatie kan worden onderverdeeld in twee soorten strafbare feiten: de specifieke discriminatiefeiten uit het Wetboek van Strafrecht en de commune feiten met een discriminatieaspect (kortweg codis-feiten) zoals nader omschreven in de *Aanwijzing discriminatie*.

Specifieke discriminatiefeiten

De artikelen uit het Wetboek van Strafrecht die betrekking hebben op discriminatie zijn: groepsbelediging (artikel 137c Sr); aanzetten tot haat, discriminatie of geweld (artikel 137d Sr); het verspreiden van uitingen of voorwerpen die beledigend zijn of die aanzetten tot haat, discriminatie of geweld (artikel 137e Sr); opzettelijke rassendiscriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf (artikel 137g Sr); het deelnemen of verlenen van steun aan discriminatie (artikel 137f Sr); en (niet opzettelijk) discrimineren in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf (artikel 429quater Sr).[5]

In ieder specifiek discriminatieartikel is een beperkt aantal discriminatiegronden opgenomen. Dit zijn de gronden op basis waarvan iemand anders wordt behandeld, zoals iemands seksuele gerichtheid of godsdienst. Er is alleen sprake van een strafbaar feit als het gaat om één (of meer) van de genoemde discriminatiegronden die zijn opgenomen in het wetsartikel waaraan een feit wordt getoetst. Zo is groepsbelediging niet strafbaar als men zich beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun geslacht, omdat in artikel 137c Sr deze discriminatiegrond niet is opgenomen.

De specifieke discriminatieartikelen zijn onder te verdelen in uitingsdelicten en uitsluitingsdelicten. Bij uitingsdelicten (artikel 137c, 137d en 137e Sr) gaat het om strafbare uitingen, zoals een mondelinge uitspraak, een bericht op sociale media of een tekening op een spandoek. De uitsluitingsdelicten (artikel 137g en 429quater Sr) maken het strafbaar om onder bepaalde omstandigheden personen feitelijk uit te sluiten, zoals het niet toelaten van iemand in een horecagelegenheid vanwege zijn of haar huidskleur.

Codis-feiten

Er is sprake van een codis-feit als het discriminatieaspect een rol heeft gespeeld bij het plegen van een commuun delict, zoals vernieling, mishandeling of belediging. Het discriminatieaspect kan een rol spelen als motief of aanleiding tot het plegen van het commune feit, of kan worden gebruikt om het delict indringender te plegen. Als bijvoorbeeld tijdens een mishandeling door de verdachte wordt gescholden met discriminerende termen zoals 'vuile homo', dan wordt dat in het onderzoek betrokken als een mogelijk discriminatieaspect.

Er wordt alleen van een discriminatieaspect gesproken als dit is te herleiden naar een van de discriminatiegronden die worden genoemd in artikel 137c Sr. Het gaat dan om de gronden *ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap*. Als het discriminatieaspect betrekking heeft op een genderidentiteit die niet correspondeert met het geboortegeslacht, dan wordt dit volgens de *Aanwijzing discriminatie* ook als een codis-feit gezien.

[5] Zie voor een beschrijving van deze artikelen de bijlage. In artikel 90quater Sr is de definitie van het begrip 'discriminatie' weergegeven. Dit artikel bevat geen strafbepaling, maar is voor de volledigheid wel in de bijlage opgenomen.

Als het OM van oordeel is dat er sprake is van een codisfeit, dan moet het discriminatieaspect door de officier van justitie in het requisitoir worden benadrukt en moet het als strafverzwarende omstandigheid in de eis worden betrokken.[6] Een discriminatieaspect staat overigens niet in de tenlastelegging en hoeft daarom niet te worden *bewezen*; het discriminatieaspect moet wel *aannemelijk* zijn om een hogere strafeis te kunnen rechtvaardigen.

3.2 Het OM en de aanpak van strafbare discriminatie

Het OM heeft de taak om strafbare feiten op te sporen, te beoordelen en te vervolgen als deze bewijsbaar zijn. Daarbij werkt het OM nauw samen met de politie. Deze samenwerking, waarbij de officier van justitie het opsporingsonderzoek leidt, moet ervoor zorgen dat de meest passende reactie volgt op strafbare en bewezen feiten, dat recht wordt gedaan aan de slachtoffers en dat zichtbaar wordt hoe door het OM op het plegen van strafbare feiten wordt gereageerd.

Discriminatiezaken kunnen complex zijn vanwege de spanning tussen verschillende grondrechten, die hierbij vaak tegenover elkaar komen te staan: denk hierbij aan enerzijds de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid, anderzijds het recht om gelijkwaardig behandeld te worden. Deze grondrechten zijn ook vastgelegd in het *Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* (EVRM). Bij de beoordeling van discriminerende uitingen moet het OM de verschillende grondrechten zorgvuldig tegen elkaar afwegen. Alleen onder bepaalde omstandigheden mogen de vrijheid van meningsuiting en van godsdienst worden ingeperkt, bijvoorbeeld als er wordt aangezet tot haat of geweld.

De beleidsregels voor de opsporing en vervolging van strafbare discriminatie zijn vastgelegd in de *Aanwijzing discriminatie*. Het uitgangspunt hierbij is dat steeds moet worden bekeken of de inzet van het strafrecht de beste oplossing biedt. Het strafrecht moet in discriminatiezaken worden beschouwd als een ultimum remedium, het laatste redmiddel. Als blijkt dat in een zaak andere dan strafrechtelijke middelen passender zijn, zoals bemiddeling, dan kan strafrechtelijke inzet achterwege blijven. Het OM werkt daarom nauw samen met andere instanties. Zo hebben alle parketten periodiek overleg met de politie en antidiscriminatiebureaus.

Om strafbare discriminatie optimaal te kunnen aanpakken, heeft het OM sinds 1998 het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie (LECD). Het LECD is ondergebracht bij het parket Amsterdam en bestaat uit twee officieren van justitie, drie beleidsmedewerkers, een beleidsondersteunend medewerker en een onderzoeksjurist. Het LECD fungeert in de eerste plaats als een intern expertisecentrum, dat onder meer zorgdraagt voor een zo goed mogelijke behandeling van discriminatiezaken door het OM. Ieder parket van het OM heeft een of meerdere discriminatieportefeuillehouders. Zij zijn binnen hun parket het aanspreekpunt voor iedere medewerker die een discriminatiezaak moet beoordelen. De discriminatieportefeuillehouders kunnen bij het LECD terecht voor advies en informatie, vanaf het moment dat een aangifte bij het OM binnenkomt tot aan de zitting bij de hoogste rechter. Het LECD houdt zich bezig met het opbouwen en bijhouden van expertise, signaleert actuele ontwikkelingen op het gebied van strafbare discriminatie en geeft adviezen en beoordelingskaders. Ook draagt het LECD bij aan de ontwikkeling van het landelijk OM-beleid inzake de aanpak van strafbare discriminatie. Naast de taken als expertisecentrum behandelt het LECD ook de Amsterdamse discriminatiezaken die moeten worden beoordeeld en afgedaan.

[6] Aanwijzing discriminatie, *Staatscourant* 2018, 68988.

4. OPVALLEND IN 2023

Zowel het aantal ingestroomde specifieke discriminatiefeiten als codis-feiten is in 2023 gestegen. Deze opvallende stijging is grotendeels te verklaren door een flink groter aantal zaken in Rotterdam. Veel van deze feiten kunnen worden teruggevoerd op voetbalwedstrijden die werden gespeeld in Rotterdam of door Feyenoord, en op verschillende discriminatoire projecties die door parket Rotterdam zijn behandeld. Deze zaken hebben voor een grote stijging van het aantal feiten met de grond *antisemitisme* gezorgd. Het OM constateert dat er in 2023 geen sprake is van een noemenswaardige hogere instroom van discriminatiefeiten jegens Joden of moslims sinds het uitbreken van de oorlog tussen Israël en Hamas, op 7 oktober 2023. De ingestroomde discriminatiefeiten die wel aan deze oorlog relateren, worden hieronder uitgelicht.

4.1 Voetbal in Rotterdam

In 2023 registreert het OM 106 strafbare discriminatiefeiten waarbij de verdachte een voetbalsupporter is. Van deze feiten stromen 95 in bij parket Rotterdam. In mei 2022 speelt Feyenoord in de Albanese hoofdstad Tirana tegen AS Roma de finalewedstrijd van de Conference League. Op sociale media wordt een foto verspreid waarop een groep Feyenoordsupporters in Tirana poseert met spandoeken, met daarop onder andere de teksten "Roze kameraden, spreading HIV since 2021" en "Hitler onze vorst, vergass Paul van Dorst". Hiervoor worden 13 verdachten vervolgd, in totaal voor 56 discriminatiefeiten; deze zaken zijn in 2023 bij het OM geregistreerd. Zeven van hen zijn op het moment van schrijven van dit rapport veroordeeld. Ook rondom de wedstrijden van Feyenoord tegen Go Ahead Eagles, Ajax, Sjachtar Donetsk, NEC en FC Emmen registreert het OM veel groepsbeledigingen en discriminatoire beledigingen van verbalisanten: in totaal gaat het om 35 strafbare feiten gepleegd door 28 verdachten. De meesten van hen krijgen een strafbeschikking tussen de € 350 en € 500. Tot slot zorgt de finale van de KNVB-beker tussen Ajax en PSV, die in Rotterdam wordt gespeeld, voor de instroom van 20 feiten, gepleegd door 19 verdachten. Het grote aantal voetbalzaken dat in Rotterdam is geregistreerd, heeft er ook voor gezorgd dat de instroom van feiten met de discriminatiegronden *antisemitisme* en/of *hetero- of homoseksuele gerichtheid* dit jaar sterk is gestegen.

4.2 Projecties

Tijdens de jaarwisseling van 2022-2023 worden op de Erasmusbrug in Rotterdam teksten geprojecteerd door (wat later blijkt) een aantal leden van het Telegramkanaal 'White Lives Matter'. Het gaat om een aantal discriminatoire leuzen, waaronder een citaat van de bekende rechtsextremist David Lane. In de weken daarna worden door dezelfde verdachten ook in Alkmaar en Eindhoven discriminatoire teksten op gebouwen geprojecteerd. De verdachten worden gedagvaard voor het in vereniging plegen van artikel 137c, 137d en 137e Sr. In februari 2023 wordt op de gevel van het Anne Frank Huis in Amsterdam de tekst "ann frank inventor of the ballpoint pen ann frank uitvinder van de balpen" geprojecteerd. Een video met beelden van de projectie waarbij een lied met discriminerende teksten te horen is, wordt verspreid op Telegram. De verdachte, bekend uit Amerikaanse neonazistische kringen, wordt ten aanzien van de projectie veroordeeld voor dwang (artikel 284 Sr) tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee maanden. Ten aanzien van het plaatsen en verspreiden van de video op Telegram (artikel 137c en 137e Sr) wordt de verdachte vrijgesproken.[7] In de zomer van 2023 wordt ook een verdachte opgepakt die een discriminatoire tekst op de Van Brienenoordbrug in Rotterdam heeft geprojecteerd. De man wordt in februari 2024 door de rechtbank veroordeeld tot een taakstraf van 40 uur, waarvan 20 uur voorwaardelijk.[8]

[7] Rb Amsterdam 19 oktober 2023, ECLI:NL:RBAMS:2023:6504.

[8] Rb Rotterdam 5 februari 2024, vonnis politierechter is niet gepubliceerd.

4.3 Oorlog tussen Israël en Hamas

Er zijn bij het OM in 2023 in totaal 10 feiten ingestroomd die in verband staan met de aanval van Hamas op Israël op 7 oktober 2023 en de reactie van Israël die daarop volgde. In alle gevallen gaat het om (een verdenking van) groepsbelediging. In negen gevallen is hierbij de discriminatiegrond *antisemitisme* geregistreerd, in een geval ging het om een uiting over moslims. Twee van deze feiten hebben betrekking op uitingen die een vaste gast van het televisieprogramma *Vandaag Inside* tijdens een uitzending deed; het OM heeft deze feiten geseponeerd. De overige feiten worden gepleegd tijdens pro-Israël en pro-Palestina demonstraties. In Rotterdam wordt in oktober 2023 een aantal verdachten aangehouden die een pro-Israëldemonstratie passeerden en "kankerjoden" naar de demonstranten riepen. Op dezelfde dag wordt in Rotterdam ook een man aangehouden die naar demonstranten van een pro-Palestinademonstratie "fuck moslims" roept en daarbij een middelvinger opsteekt. De meeste verdachten kregen van het OM een strafbeschikking met een geldboete van € 350. Twee zaken zijn geseponeerd wegens onvoldoende bewijs.

5. EEN GREEP UIT DE ZAKEN VAN DE PARKETTEN

Noord-Holland Een vrouw zit met haar broer in de auto en wil gaan parkeren in haar garage. De ingang wordt echter geblokkeerd door een auto, ernaast staat een man. Om zijn aandacht te trekken, claxonneert de vrouw en probeert zij met handbewegingen de man te verzoeken om zijn auto te verplaatsen. De situatie escaleert, waarbij de man tegen de vrouw en haar broer roept "jullie Molukkers zijn een stelletje treinkapers", "oprotten naar jullie eigen land" en "jullie zijn een stelletje zwartjes". Een week later bedreigt dezelfde man de vrouw, omdat zij een foto maakt van zijn kentekenplaat. De verdachte krijgt op een OM-hoorzitting een taakstraf van 120 uur voor groepsbelediging, eenvoudige belediging en bedreiging. Hij gaat hier niet mee akkoord. De zaak zal daarom in 2024 aan de rechter worden voorgelegd, een zittingsdatum is nog niet bekend. *Parketnummer 15-174128-23*

Noord-Nederland Een man komt, met zijn hulphond, voor een eerste afspraak bij een fysiotherapeut. De fysiotherapeut zegt dat hij zijn hulphond volgende keer niet kan meenemen, omdat hij in zijn praktijk veel patiënten met chronische longaandoeningen heeft; de aanwezigheid van een hond vormt voor hen een gezondheidsrisico. De man voelt zich wegens zijn handicap gediscrimineerd en doet aangifte. Het OM seponeert de aangifte, omdat de fysiotherapeut naar oordeel van het OM voldoende heeft onderbouwd dat er sprake is van een redelijke grond om de hulphond te weigeren. Bovendien heeft de fysiotherapeut zich voldoende ingespannen om een redelijke en passende oplossing te vinden, zoals online fysiotherapie. De man heeft dit aanbod niet geaccepteerd. Onder die omstandigheden levert het weigeren van een hulphond geen strafbaar feit op. *Parketnummer 18-297582-23*

Amsterdam Een Zuid-Koreaanse toerist komt bij een marktkraam, waarop de marktvrouw haar vraagt waar zij vandaan komt. Als de klant zegt dat zij Koreaans is, roept de marktkoopvrouw tegen de vrouw dat zij weg moet gaan, waarbij zij de klant meerdere malen krabt en slaat. Een week later komt een andere klant bij dezelfde marktkraam. De marktvrouw zegt tegen deze klant in het Mandarijn "jij bent Chinees toch, ga weg!" Er volgt een woordenwisseling waarin de klant probeert uit te leggen dat zij uit Singapore komt en geen Chinese ouders heeft. De marktkoopvrouw geeft de klant een vel papier waarop in het Mandarijn staat dat zij haar producten niet aan Chinese klanten wil verkopen, omdat er twee Chinese vrouwen zijn geweest die foto's maken van haar koopwaar en niets kopen. De marktkoopvrouw wordt ten aanzien van het eerste incident vervolgd voor mishandeling en ten aanzien van het tweede incident voor beroepsmatige discriminatie. De vrouw is door de rechtbank voor beide feiten veroordeeld tot een geldboete van € 1000 waarvan € 500 voorwaardelijk. *Parketnummers 13-210677-23 en 13-208993-23*

Midden-Nederland Een transgender vrouw verlaat een café. Op dat moment roepen drie mannen naar haar: "dat is een man, je bent een focking man". Wanneer de vrouw daarna bij de bushalte staat, komen de mannen op haar af. Een van hen zegt: "je bent een man, je zal altijd een man blijven, een travestiet", "je bent een vieze homo" en "doe niet zo stoer". De vrouw vraagt hen wat ze van haar moeten en om haar met rust te laten. Een van de mannen slaat haar tegen het hoofd. De andere mannen proberen hem tegen te houden, maar hij probeert de vrouw nog een keer te slaan. De man die de mishandeling pleegt, wordt door de rechtbank veroordeeld en krijgt een taakstraf van 80 uur. *Parketnummer 16-197008-23*

Oost-Nederland Een boa van de NS controleert een echtpaar op hun vervoersbewijs. Hij stelt dat de vrouw geen geldig vervoersbewijs heeft en houdt haar staande. In de discussie die ontstaat, zegt de vrouw dat zij wel een vervoersbewijs heeft gekocht, maar dat deze in de prullenbak is beland. De boa zegt tegen de vrouw dat hij een uitstel van betaling zal uitschrijven. Later die dag komt de boa het echtpaar weer tegen op het station, waarbij de man opnieuw met de boa in discussie gaat. De man scheldt de boa hierbij uit voor "kankerneger" en "kankerzwarte" en stelt dat de boa zichzelf "zou verkopen aan de witten". De man krijgt van het OM een strafbeschikking met een geldboete van € 400 voor eenvoudige belediging van een ambtenaar in functie. *Parketnummer 05-059245-23*

Den Haag Een vrouw wordt in de tram aangesproken door een man. Hij vraagt haar of ze een jongen of een meisje is. Als andere passagiers hierom moeten lachen, voelt de vrouw zich onprettig en stapt uit. De man volgt haar, waarbij hij meerdere keren "fuck you" roept en in haar gezicht spuugt. Als hij vervolgens wordt aangehouden, roept hij nog "kom mij pijpen vieze lesbie" naar de vrouw. De rechtbank veroordeelt de verdachte voor eenvoudige belediging tot een gevangenisstraf van zeven dagen, waarvan zes dagen voorwaardelijk. *Parketnummer 09-213862-23*

Rotterdam Tijdens de wedstrijd Feyenoord - Go Ahead Eagles wordt door drie supporters een T-shirt gedragen waarop een adelaar staat. Deze lijkt op de adelaar die als symbool in nazi-Duitsland werd gebruikt. De adelaar op het T-shirt heeft, in plaats van een hakenkruis, het Feyenoord-logo tussen zijn klauwen. Op de mouw van het T-shirt staat hetzelfde symbool, met de tekst 'Gott mit uns'. De T-shirts worden in beslag genomen. Het OM legt aan twee supporters een strafbeschikking op voor groepsbelediging met een geldboete van € 350. De zaak tegen de derde supporter wordt geseponeerd wegens een recente bestraffing voor een ander feit. *Parketnummers 10-009579-23, 10-009577-23 en 10-129877-23*

Zeeland-West-Brabant Een man en zijn partner lopen na een carnavalsfeest 's nachts hand in hand naar huis. Ze lopen langs een groep jonge jongens die "homo, flikkers, jullie horen niet op deze wereld, jullie moeten dood neervallen" naar ze roept. De man zegt dat ze hem en zijn vriend met rust moeten laten, waarna hij in zijn gezicht wordt geslagen en zijn neus breekt. De partner komt ten val en wordt tegen zijn hoofd geslagen. Eén verdachte wordt op de camerabeelden van het incident herkend door verschillende politieagenten. Deze minderjarige verdachte is door de kinderrechter veroordeeld voor openlijke geweldpleging tot een werkstraf van 30 uur. *Parketnummer 02-199290-23*

Oost-Brabant Een leraar op een basisschool noteert in het schoolsysteem dat een van zijn leerlingen te laat is gekomen. De moeder van de leerling vindt dit onterecht en stuurt de leraar verschillende berichten via WhatsApp. Hierin schrijft zij onder andere 'ik ben echt zat gwn van jullie kk lelijke blanke mensen'. Zij heeft voor deze eenvoudige belediging, en voor het verspreiden van smadelijke berichten over de conciërge van de school, van het OM een strafbeschikking gekregen met een geldboete van € 500. *Parketnummer 01-052365-23*

Limburg Een man en zijn partner worden regelmatig lastiggevallen door een buurman uit hun flat. Meerdere keren worden zij door hem uitgescholden, onder andere voor "kankerflikker", "kankerhomo" en "smerige flikkers". De man en zijn partner doen drie keer aangifte tegen de buurman, onder andere van belediging en mishandeling. Het OM seponeert twee aangiftes van belediging wegens gebrek aan bewijs. Bij een van de incidenten wordt de man door zijn buurman geslagen, bedreigd en uitgescholden voor "kankerflikker". De buurman wordt gedagvaard voor belediging met een discriminatieaspect en voor mishandeling en bedreiging. De rechtbank verklaart het OM ten aanzien van de belediging niet-ontvankelijk, omdat bij de aangifte geen klacht is opgenomen (zie artikel 269 lid 1 Sr). De rechtbank veroordeelt hem wel voor mishandeling en bedreiging tot een taakstraf van 40 uur, een voorwaardelijke gevangenisstraf van 2 weken en een contactverbod met het slachtoffer voor de duur van 2 jaar. *Parketnummers 03-075767-23 en 03-170741-23*

6. DE BETEKENIS VAN DE CIJFERS

6.1 Totstandkoming van de cijfers

Voor het rapport *Strafbare Discriminatie in Beeld* maakt het OM ieder jaar een overzicht van alle ingestroomde feiten die in het afgelopen jaar bij het OM zijn geregistreerd als een specifiek discriminatiefeit of als een codis-feit. Het OM maakt ook een overzicht van de specifieke discriminatie-feiten en codis-feiten waarover een afdoeningsbeslissing is genomen.

In dit rapport wordt het aantal discriminatiefeiten geteld, dus niet het aantal zaken, dat in 2023 door het OM is geregistreerd. Daarbij is goed om te bedenken dat een verdachte in een zaak meerdere discriminatiefeiten kan hebben gepleegd, die alle apart worden geregistreerd. In een zaak met meerdere verdachten, wordt ieder feit waarvan zij worden verdacht apart geregistreerd. Bovendien kan één discriminatiefeit weer betrekking hebben op meerdere discriminatiegronden.

Registratie van een discriminatiefeit begint in de meeste gevallen met een aangifte. Iedereen die slachtoffer is geworden van een discriminatie-incident, kan daarvan aangifte doen bij de politie, die de aangifte met het OM bespreekt. Als de aangifte naar het OM wordt door-gestuurd, dan krijgt iedere verdachte in een zaak een eigen parketnummer.

Niet ieder discriminatiefeit dat het OM registreert, wordt ook in hetzelfde jaar afgedaan. Het aantal feiten dat bij het OM is ingestroomd, kan daarom verschillen van het aantal feiten dat in een bepaald jaar is afgedaan.

Naast het aantal ingestroomde feiten wordt in *Strafbare Discriminatie in Beeld* ook gerapporteerd over de grond(en) waarop een discriminatiefeit betrekking heeft, wat de pleegplaats is en wat de achtergrond van de verdachte is, bijvoorbeeld of het een voetbalsupporter betreft. Hiervoor worden door het OM alle betreffende dossiers geanalyseerd. Uit deze analyse kan ook blijken dat in een zaak geen sprake is van een discriminatiefeit. In dat geval is de zaak niet meegeteld in de cijfers van dit rapport.

6.2 Interpretatie van de cijfers

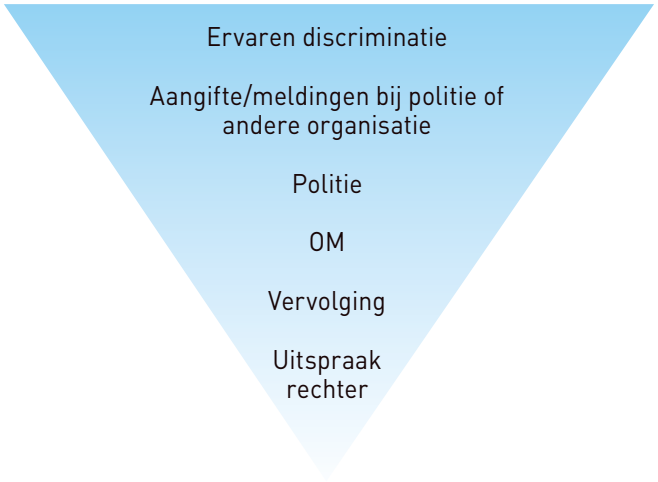
Lang niet alles wat in het dagelijks leven discriminatie wordt genoemd, komt bij het OM terecht. Zoals in het hoofdstuk *De strafrechtelijke aanpak van discriminatie* is aangegeven, staat in het Wetboek van Strafrecht een beperkt aantal gedragingen beschreven dat slechts in combinatie met een beperkt aantal discriminatiegronden strafbaar is gesteld als discriminatie. Strafbare discriminatie is dan ook beperkter dan wat men doorgaans in het dagelijkse leven als discriminatie kan beschouwen.

Ook als er bij een incident wel sprake is van strafbare discriminatie komt dit niet altijd bij het OM terecht. Een burger die discriminatie ervaart, gaat immers niet altijd naar de politie.[9] Bovendien heeft een slachtoffer de mogelijkheid om een incident te melden bij de politie of om hiervan aangifte te doen. Met een melding stelt iemand de politie slechts op de hoogte van een incident. Als een burger besluit om wel aangifte te doen bij de politie, dan is het mogelijk dat in een zaak geen verdachte wordt gevonden, of dat er onvoldoende bewijs is. Er kan dan worden besloten om een zaak, na overleg met een officier van justitie, niet over te dragen aan het OM. Het kan ook zo zijn dat een incident bij de politie wordt gekwalificeerd als discriminatie, maar dat bij beoordeling door het OM blijkt dat er toch geen aanknopingspunten zijn om de zaak als zodanig te behandelen.

Daarom verschillen de cijfers van het OM van de cijfers in de landelijke rapportage van de politie en van de antidiscriminatievoorzieningen, waarin alle meldingen

[9] Wanneer alle vormen van melden van discriminatie bij worden opgeteld, dan blijkt dat slechts een op de vijf mensen die discriminatie meemaakten, hiervan een melding heeft gemaakt bij een vorm van gezag (het melden bij politie, ADV's, CvRM en MiND, maar ook bij andere vormen van gezag, zoals een docent, manager of ombudsman). Zie: I. Andriessen, *Ervaren discriminatie in Nederland II,* Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag, 2020.

worden meegeteld. Hoe deze verschillende aantallen zich tot elkaar verhouden, is in het schema hieronder te zien.

Verschillende factoren zijn van invloed op de cijfers in dit rapport. Zo kan één zaak, met meerdere verdachten en/of feiten, al voor een groot verschil in de cijfers zorgen ten opzichte van voorgaande jaren. Het komt bijvoorbeeld voor dat tijdens een speekkoor bij een voetbalwedstrijd meerdere supporters zich tegelijk schuldig maken aan groepsbelediging. Als al deze verdachten een strafbeschikking krijgen, zorgt dat voor een aanzienlijke verhoging in de cijfers. Dit is goed te zien aan het hoge aantal voetbalgerelateerde discriminatiefeiten dat in 2023 bij parket Rotterdam instroomde. Net als in voorgaande jaren is het niet mogelijk om op basis van het aantal ingestroomde specifieke discriminatiefeiten (211) en ingestroomde codisfeiten (324) in 2023 vergaande conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers.

De cijfers van dit rapport hebben betrekking op de periode van 1 januari tot en met 31 december 2023. Het is echter mogelijk dat op het moment dat deze gegevens uit het registratiesysteem van het OM werden verzameld, een aantal feiten uit 2023 nog niet was aangemerkt als discriminatiefeit en daarom niet terugkomt in de cijfers van dit rapport. In het rapport zijn alle percentages in de tabellen afgerond. Hierdoor kan bij optelling van afzonderlijk weergegeven percentages het totaal soms iets onder of boven de 100% uitkomen.

6.3 De rapporten van andere organisaties

In Nederland rapporteren meerdere (overheids)organisaties over discriminatie. De politie, de antidiscriminatiebureaus, het College voor de Rechten van de Mens, Meld.Online Discriminatie (MOD) en de Nationale Ombudsman rapporteren jaarlijks in één gezamenlijk rapport over hun cijfers.[10] Daarnaast publiceren diverse belangenorganisaties jaarlijks een rapport.

Al deze organisaties hebben uiteenlopende taken en verwerken op verschillende wijzen de informatie voor hun rapporten. Dit betekent dat de cijfers in de rapporten niet met elkaar te vergelijken zijn; ook kunnen de cijfers uit de verschillende rapporten niet bij elkaar worden opgeteld.

WAT ZIJN DISCRIMINATIEGRONDEN?

Bij discriminatie gaat het om ongelijke behandeling of negatieve bejegening van (een groep) mensen wegens een bepaald kenmerk, zoals godsdienst of geslacht. Deze kenmerken op grond waarvan mensen worden gediscrimineerd, noemen we de discriminatiegronden. Niet alle discriminatiegronden staan in het Wetboek van Strafrecht. Alleen als een grond is opgenomen als bestanddeel van de strafbaarstelling in het in het Wetboek van Strafrecht, is discriminatie op grond van dat kenmerk een strafbaar feit. Dit betekent niet dat ongelijke behandeling of negatieve bejegening op andere gronden (bijvoorbeeld leeftijd) geen discriminatie is, maar dit levert geen strafbaar feit op en zijn daarmee geen zaken voor het OM. In dit rapport wordt daarom alleen ingegaan op de discriminatiegronden die zijn opgenomen in de verschillende bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, namelijk: ras, godsdienst of levensovertuiging, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid en lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

[10] *Discriminatiecijfers in 2022*, Art.1: Rotterdam/Den Haag april 2023.

7. DE SPECIFIEKE DISCRIMINATIEFEITEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van het aantal specifieke discriminatiefeiten dat in 2023 door het OM in behandeling is genomen. Ook wordt ingegaan op de aard en afdoening van deze feiten.

7.1 Totaal aantal ingestroomde specifieke feiten

Uitsplitsing per parket

In 2023 zijn er 211 nieuwe specifieke discriminatiefeiten geregistreerd bij het OM, een stijging ten opzichte van 2022. De meeste feiten werden geregistreerd door parket Rotterdam (104 feiten). De opmerkelijke stijging van het aantal feiten in Rotterdam is te verklaren door de instroom van een aantal grote zaken waarbij meerdere verdachten waren betrokken. Veel van deze feiten kunnen worden teruggevoerd op verschillende voetbalwedstrijden die werden gespeeld in Rotterdam of door Feyenoord en op verschillende discriminatoire projecties die door parket Rotterdam zijn behandeld. Zie hierover verder hoofdstuk 4, *Opvallend in 2023*.

Tabel 1 | Instroom specifieke discriminatiefeiten per parket

Feiten per arrondissementsparket	2019	2020	2021	2022	2023
AP Amsterdam	18	49	46	37	33
AP Noord-Holland	1	4	3	4	7
AP Midden-Nederland	7	17	19	23	9
AP Noord-Nederland	10	13	7	13	8
AP Oost-Nederland	18	10	8	12	18
AP Den Haag	9	8	38	10	14
AP Rotterdam	46	11	19	29	104
AP Limburg	6	20	7	3	3
AP Oost-Brabant	5	6	3	8	8
AP Zeeland-W-Brabant	3	19	7	5	7
Totaal	**123**	**157**	**157**	**144**	**211**

Uitsplitsing per wetsartikel

Net als de afgelopen jaren betrof het overgrote deel van deze feiten groepsbelediging (artikel 137c Sr), met 133 geregistreerde feiten is dat 63% van het totaal. De stijging van het aantal feiten dat met artikel 137e Sr is ingestroomd, is grotendeels te verklaren doordat dit artikel ten laste is gelegd in zaken waarin de verdachten de discriminatoire uitingen niet alleen hebben gedaan, maar deze ook hebben verspreid. Zo zijn er 13 feiten waarbij supporters van Feyenoord na een wedstrijd in Tirana (Albanië), via het internet een foto hadden verspreid van de discriminatoire uitingen die zij op spandoeken hadden getoond. Ook de verdachte die antisemitische teksten projecteerde op het Anne Frank Huis in Amsterdam is vervolgd voor zowel het projecteren als het via het internet verspreiden van een filmpje van deze projectie. Zie hierover verder hoofdstuk 4, *Opvallend in 2023*. Artikel 137f Sr werd drie keer geregistreerd; deze feiten werden geseponeerd. In twee gevallen betrof het de onjuiste kwalificatie van een discriminatiefeit.

Tabel 2 | Instroom specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

Instroom per wetsartikel	2019	2020	2021	2022	2023
137c	97	116	114	100	133
137d	12	15	28	24	28
137e	4	7	5	9	37
137f	0	5	2	1	3
137g	3	6	4	4	4
429quater	7	8	4	6	6
Totaal	**123**	**157**	**157**	**144**	**211**

7.2 Discriminatiegronden

In tabel 3 wordt weergegeven op welke discriminatiegronden de ingestroomde feiten betrekking hadden. Uit deze cijfers kan niet worden opgemaakt hoeveel discriminatie-*zaken* in 2023 betrekking hadden op een bepaalde groep. Een *zaak* kan namelijk uit meerdere *feiten* bestaan en ieder strafbaar feit kan weer betrekking hebben op meerdere discriminatie*gronden*.

Een voorbeeld: een verdachte doet een uiting over homoseksuelen, die gekwalificeerd kan worden als groepsbelediging en als aanzetten tot geweld. Deze uiting is daarom strafbaar op basis van twee artikelen van het Wetboek van Strafrecht en wordt door het OM daarom als twee strafbare feiten geregistreerd. Aan beide feiten wordt de discriminatiegrond *hetero- of homoseksuele gerichtheid* gekoppeld, terwijl het maar één incident betreft. De registratie van een grond staat dus niet per se gelijk aan één incident.

Juridisch gezien valt discriminatie van transgender personen onder de discriminatiegrond *geslacht*.[11] In *Cijfers in Beeld 2020* heeft het OM voor het eerst apart geregistreerd wanneer het bij de grond *geslacht* ging om discriminatie op grond van een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht. In 2023 stroomden bij het OM geen specifieke feiten in waarbij deze grond is geregistreerd.

Juridisch gezien valt antisemitisme zowel onder de grond *ras* als *godsdienst of levensovertuiging*. Antisemitisme wordt daarom in dit rapport apart geregistreerd, zodat voor deze gronden geen vertekend beeld ontstaat. Anders dan voorgaande jaren, is *antisemitisme* in 2023 de meest geregistreerde discriminatiegrond; 48% van het totaal aantal gronden. Deze stijging ten opzichte van 2022 kan worden verklaard door het grote aantal ingestroomde voetbalzaken, waarbij door verdachten antisemitische leuzen werden geroepen en/of via internet werden verspreid. Deze voetbalzaken zijn ook grotendeels de oorzaak van het gestegen aantal feiten met de grond *hetero- of homoseksuele gerichtheid*.

De discriminatiegrond *ras* werd 73 keer geregistreerd (29% van het totaal). Bij de grond *godsdienst of levensovertuiging* ging het bij alle geregistreerde feiten over (aanhangers van) de islam.

CASUS: BELEDIGINGEN DOOR PREDIKER

Op de Lijnbaan in Rotterdam roept een man in het Engels door een megafoon dat alle homoseksuelen en lesbiennes naar de hel zullen gaan, dat de ouders van homoseksuelen en lesbiennes hun kinderen niet goed hebben opgevoed en zij daarom homoseksueel of lesbisch geworden zijn. Ook zegt hij dat lhbtqi+personen zullen branden in de hel, dat God ze niet zo gemaakt heeft en dat zij niet mogen rondlopen. Tijdens het opsporingsonderzoek blijkt dat de man eerder een voorwaardelijke gevangenisstraf heeft gekregen voor het roepen van soortgelijke uitingen in Utrecht. De man wordt door de rechter veroordeeld voor groepsbelediging tot een gevangenisstraf van zes dagen.

AP Rotterdam, parketnummer 10-020623-23

[11] Hof Leeuwarden 13 januari 1995, ECLI:NL:GHLEE:1995:AC2855.

Tabel 3 | Geregistreerde gronden bij specifieke discriminatiefeiten

Gronden	2019		2020		2021		2022		2023	
Ras	41%	61	57%	111	44%	82	41%	65	29%	73
Godsdienst of levensovertuiging	4%	6	13%	25	10%	18	7%	11	4%	10
Hetero- of homoseksuele gerichtheid	9%	14	6%	11	9%	16	6%	10	17%	44
Geslacht	2%	3	1%	2	1%	1	1%	1	0%	1
Handicap	3%	5	3%	6	3%	5	2%	3	1%	3
Antisemitisme	40%	60	19%	38	31%	58	39%	61	48%	122
Transgender personen	-	-	2%	3	1%	1	1%	2	0%	0
Overige gronden	1%	1	0%	0	2%	4	3%	5	1%	2
Totaal	**100%**	**150**	**100%**	**196**	**100%**	**185**	**100%**	**158**	**100%**	**255**

Uitsplitsing ras

In tabel 4 wordt de grond *ras* (tabel 3) verder uitgesplitst. Van het aantal keer dat deze grond werd geregistreerd, hadden 34 feiten betrekking op de subcategorie *zwart* (13% van het totaal aantal geregistreerde gronden). Bij de categorie *westers* ging het om negatieve uitingen over "blanken" of Nederlanders, gepaard met krachttermen. De subcategorie *Aziatisch* registreert het OM apart sinds het begin van de coronapandemie in 2020; er zijn daarom van het jaar 2019 geen cijfers beschikbaar. In 2023 werd deze subcategorie drie keer geregistreerd.

De categorie *migratieachtergrond* werd in 2023 15 keer geregistreerd. Hierbij kan worden gedacht aan beledigende uitingen over buitenlanders als bevolkingsgroep. Onder *overige* worden feiten geteld die niet op basis van een van de andere categorieën gerubriceerd kunnen worden.

Tabel 4 | Uitsplitsing grond ras specifieke discriminatiefeiten

Uitsplitsing ras	2019		2020		2021		2022		2023	
Zwart	18%	27	37%	72	25%	47	25%	40	13%	34
Westers	1%	1	2%	3	0%	0	0%	0	2%	4
Turks	1%	2	4%	8	4%	8	3%	4	1%	2
Marokkaans	3%	5	4%	7	6%	11	4%	6	3%	8
Aziatisch	-	-	1%	1	2%	4	1%	1	1%	3
Migratieachtergrond	13%	19	10%	19	6%	11	8%	12	7%	18
Overige	5%	7	1%	1	1%	1	1%	2	2%	4
Totaal	**41%**	**61**	**57%**	**111**	**44%**	**82**	**41%**	**65**	**29%**	**73**

7.3 Pleegplaats specifieke discriminatiefeiten

Om beter inzicht te krijgen in de aard van de feiten, is onderzocht in wat voor situatie en *waar* de ingestroomde discriminatiefeiten plaatsvonden.

Soms zijn bij een feit twee categorieën van toepassing; in dat geval is er gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig beschrijft. Bij een politieagent die tijdens zijn werk op straat is uitgescholden, is bijvoorbeeld gekozen voor de categorie *werk* (omdat het een aangever betreft die aan het werk was toen het feit zich voltrok) in plaats van de o*penbare ruimte.*

Anders dan voorgaande jaren vonden de meeste feiten die bij het OM in 2023 werden ingeschreven plaats rondom sportwedstrijden (80 feiten; 38%); daarbij ging het in alle gevallen om feiten die gerelateerd zijn aan voetbal. De meeste feiten in deze categorie werden in Rotterdam geregistreerd (69 feiten). Er werden verder 59 feiten geregistreerd die in de openbare ruimte plaatsvonden, 28% van het totaal.

Bij 18 feiten was het slachtoffer aan het werk; in zeven gevallen ging het daarbij om iemand met een publieke functie, veelal politieagenten.

Naast de uitzonderlijke stijging met betrekking tot de specifieke feiten in de categorie *sport*, vonden veel feiten die door het OM in 2023 in behandeling werden genomen, plaats in de openbare ruimte (59 feiten; 28%). Het ging dan bijvoorbeeld om incidenten die plaatsvonden op straat of in een winkel.

Er zijn 25 feiten geregistreerd waarbij het internet de pleegplaats was (12% van het totaal aantal feiten). Hierbij gaat het zowel om uitingen via sociale media als uitingen die zijn verspreid via digitale communicatiediensten. Feiten die werden gepleegd in de woonomgeving van het slachtoffer werden 14 keer geregistreerd (7% van het totaal); daarbij betrof het voornamelijk burenruzies.

Tabel 5 | Waar vinden specifieke discriminatiefeiten plaats

Waar	2019		2020		2021		2022		2023	
Werk	11%	14	15%	24	18%	30	10%	15	9%	18
Waarvan tegen personen met een publieke functie		*7*		*13*		*14*		*12*		*7*
Onderwijs	1%	1	3%	5	1%	2	1%	1	0%	0
Sport	38%	47	3%	5	13%	23	12%	17	38%	80
Horeca	6%	7	3%	4	0%	0	4%	6	4%	8
Woonomgeving	17%	21	15%	23	13%	22	14%	20	7%	14
Openbare ruimte	20%	25	26%	41	25%	42	35%	51	28%	59
Internet	5%	6	30%	47	19%	33	15%	22	12%	25
Pers (media)	0%	0	2%	3	0%	0	3%	5	2%	4
Overige	2%	2	3%	5	8%	14	5%	7	1%	3
Onbekend	0%	0	0%	0	3%	5	0%	0	0%	0
Totaal	**100%**	**123**	**100%**	**157**	**100%**	**171**	**100%**	**144**	**100%**	**211**

7.4 Achtergrond verdachten

Denkbeelden of sympathieën van een verdachte kunnen een rol spelen bij de gepleegde discriminatiefeiten. Daarom is bij het dossieronderzoek onderzocht of de verdachte bijvoorbeeld handelde vanuit extreemrechtse sympathieën. Daarvan was bij 33 feiten sprake, waarbij het bij 20 feiten gaat om de verdenking van een discriminatoire projectie. Bij de andere 13 feiten waarbij de verdachte extreemrechts gedachtegoed uitdraagt, betrof het discriminatoire uitingen op internet. Door het hoge aantal voetbalgerelateerde feiten in 2023 werd bij 80 verdachten *sport- of voetbalsupporter* als achtergrond genoteerd. Bij het merendeel van de verdachten kon geen specifieke achtergrond worden vastgesteld; deze feiten zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 6 | Achtergrond verdachte specifieke feiten

Achtergrond verdachte	2019	2020	2021	2022	2023
Extreemrechts	2	9	2	9	33
Godsdienst/levensovertuiging	3	10	2	2	2
Politieke overtuiging	2	12	10	15	11
Door opsporingsambtenaar	0	5	1	2	0
Sport- of voetbalsupporter	49	5	23	28	80
Totaal	**56**	**41**	**38**	**56**	**126**

7.5 Afdoening specifieke discriminatiefeiten

Het OM kan in een zaak beslissen om een verdachte voor de rechter te brengen (dagvaarden), of om een strafbeschikking aan te bieden. Het OM kan ook tot de beslissing komen om niet te vervolgen en de zaak te seponeren, al dan niet onder bepaalde voorwaarden.

Het aantal feiten dat in een jaar bij het OM is ingestroomd, kan verschillen van het aantal feiten dat in dat jaar wordt afgedaan. Het gaat bovendien niet per se om dezelfde feiten; een feit kan in het ene jaar instromen en pas in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

Tabel 7 | Soort afdoeningen specifieke discriminatiefeiten

OM-afdoening	2019		2020		2021		2022		2023	
Dagvaarden	29%	38	35%	57	32%	62	26%	45	46%	108
OM-strafbeschikking	17%	23	9%	15	12%	24	7%	12	19%	45
Voorwaardelijk sepot	8%	10	4%	6	5%	9	4%	7	3%	6
Sepot	40%	53	51%	83	49%	97	54%	92	28%	65
Oproepen ter terechtzitting n.a.v. verzet	7%	9	1%	1	2%	4	8%	14	4%	10
Overig	0%	0	1%	1	0%	0	1%	1	0%	0
Totaal	**100%**	**133**	**100%**	**163**	**100%**	**196**	**100%**	**171**	**100%**	**234**

In 2023 werd door het OM over in totaal 234 specifieke discriminatiefeiten een afdoeningsbeslissing genomen. Ook hier is sprake van een stijging ten opzichte van 2022, toen er 171 feiten werden afgedaan. Evenals bij het aantal ingestroomde feiten is dit het gevolg van een aantal grote strafzaken in Rotterdam, waarin in de meeste gevallen ook in 2023 een afdoeningsbeslissing is genomen. Zie hierover verder hoofdstuk 4, *Opvallend in 2023*.

Bij 46% van de feiten waarover het OM een afdoeningsbeslissing nam in 2023, werd de verdachte gedagvaard. Het aantal sepots is gedaald: 28% van het aantal discriminatiefeiten waarover een beslissing werd genomen, is onvoorwaardelijk geseponeerd, ten opzichte van 54% in 2022. Hieronder vallen feiten die na beoordeling niet strafbaar bleken of waarin er onvoldoende bewijs was. Het percentage OM-strafbeschikkingen bedraagt 19%.

Bij de meeste feiten die in 2023 werden afgedaan, ging het om het artikel 137c Sr, 70% van het totaal; 15% van het aantal feiten betrof artikel 137e Sr. De toename in afdoening van artikel 137e Sr-feiten ten opzichte van voorgaande jaren komt door de hogere instroom van dit artikel in 2023 (zie hiervoor paragraaf 7.1 van dit rapport).

Tabel 8 | Afdoening specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

OM-afdoening per wetsartikel	2019		2020		2021		2022		2023	
137c	78%	104	75%	120	78%	137	69%	118	70%	163
137d	14%	14	8%	17	11%	35	16%	28	12%	29
137e	3%	5	6%	8	4%	7	6%	10	15%	34
137f	2%	0	1%	5	0%	5	2%	3	1%	3
137g	2%	3	7%	5	2%	7	2%	4	0%	1
429quater	1%	7	3%	8	5%	5	5%	8	2%	4
Totaal	**100%**	**133**	**100%**	**163**	**100%**	**196**	**100%**	**171**	**100%**	**234**

7.6 Uitspraken van de rechter in specifieke discriminatiefeiten

Tabel 9 geeft een overzicht van de rechterlijke beslissingen uit 2023 van zaken waarin een specifiek discriminatieartikel ten laste was gelegd. De afdoening kan betrekking hebben op discriminatiefeiten die voor 2023 bij het OM zijn ingestroomd. Het gaat hierbij om uitspraken van de rechter die zien op strafzaken als geheel, niet altijd op alleen het specifieke discriminatiefeit. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een verdachte wordt veroordeeld voor het aanzetten tot haat (artikel 137d Sr) en voor het in het bezit hebben van een wapen, zoals beschreven in de Wet Wapens en Munitie. Zo kan een rechtbankafdoening, naast het specifieke discriminatiefeit, ook betrekking hebben op andere, niet aan discriminatie gerelateerde delicten. Als een verdachte wordt vrijgesproken voor het specifieke discriminatiefeit en veroordeeld voor andere feiten, dan wordt dit in dit rapport geregistreerd als een vrijspraak.

Tabel 9 | Soort rechtbankafdoening specifieke discriminatiefeiten

Rechtbankafdoening	2019		2020		2021		2022		2023	
Veroordeling	78%	47	83%	50	77%	46	71%	41	87%	80
Vrijspraak	12%	7	12%	7	5%	3	17%	10	10%	9
OM niet ontvankelijk	3%	2	0%	0	0%	0	2%	1	0%	0
Ontslag van rechtsvervolging	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	1%	1
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	3%	2	2%	1	2%	1	2%	1	0%	0
Verwijzing naar ander forum	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Onbekend	3%	2	3%	2	13%	8	9%	5	2%	2
Totaal	**100%**	**60**	**100%**	**60**	**100%**	**60**	**100%**	**58**	**100%**	**92**

8. DE CODIS-FEITEN

Nadat de politie een zaak naar het OM heeft gestuurd, wordt door een medewerker van het OM onder andere beoordeeld of er mogelijk sprake is van een discriminatieaspect. Als dat het geval is, dan krijgt de zaak bij het OM de maatschappelijke classificatie *discriminatie*. Als het tot een terechtzitting komt, dan wordt het discriminatieaspect door het OM als strafverzwarend meegewogen en wordt er een hogere straf geëist.[12] Voor dit rapport is gekeken naar alle commune feiten die in 2023 bij het OM zijn binnengekomen en waarbij de maatschappelijk kwalificatie *discriminatie* is geregistreerd. Er wordt dan gesproken van codis-feiten. Feiten waarbij de maatschappelijke classificatie *discriminatie* niet is geregistreerd, maar waarbij er wel sprake is van een discriminatieaspect, vallen buiten beeld en kunnen niet worden meegenomen in dit rapport. In sommige gevallen bleek tijdens de analyse van de discriminatiefeiten dat de maatschappelijke classificatie *discriminatie* ten onrechte was geregistreerd. De feiten waarbij het evident ging om een administratieve fout, zijn daarom niet meegenomen in dit rapport.

CASUS: BELEDIGING OP HET SPORTVELD

Na een voetbalwedstrijd in Rhenen viert een aantal jongens de overwinning op het veld. Wanneer een van de jongens het veld afloopt om zijn tas te pakken, hoort hij de trainer van de tegenpartij tegen hem roepen "rot op, kutzwarte". Ook de anderen om hem heen horen dit. De trainer van de jongen loopt naar de trainer van de tegenpartij toe en spreekt hem hierop aan. Hierop zegt de man dat hij het opnieuw zou zeggen als de jongen weer langs zou lopen. Hij begint hierna te schelden en te gebaren dat de jongen moet oprotten. De man heeft van het OM een strafbeschikking voor eenvoudige belediging gekregen met een geldboete van € 200.

AP Midden-Nederland, parketnummer 16-230831-23

[12] Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen (2019A003).

8.1 Totaal aantal ingestroomde codis-feiten

Uitsplitsing per parket

In 2023 zijn er in totaal 324 codis-feiten bij het OM binnengekomen; een stijging ten opzichte van 2022, toen er 273 codis-feiten werden geregistreerd.

Tabel 10 | Instroom codis-feiten per parket

Feiten per arrondissementsparket	2019	2020	2021	2022	2023
Amsterdam	55	68	84	82	81
Noord-Holland	5	4	6	15	35
Midden-Nederland	9	24	21	13	13
Noord-Nederland	18	10	17	9	9
Oost-Nederland	48	29	37	33	44
Den Haag	7	24	23	15	8
Rotterdam	46	46	72	57	79
Limburg	9	11	9	3	3
Oost-Brabant	9	15	22	15	11
Zeeland-W-Brabant	15	21	37	31	41
Totaal	**221**	**252**	**328**	**273**	**324**

De meeste codis-feiten werden in behandeling genomen bij parket Amsterdam (81 feiten); bij parket Rotterdam stroomden er 79 codis-feiten in. De stijging van het aantal codis-feiten bij parket Rotterdam heeft deels te maken met een verhoogde instroom van eenvoudige belediging, gepleegd bij voetbalwedstrijden die werden gespeeld in Rotterdam of door Feyenoord. Zie hierover verder hoofdstuk 4, *Opvallend in 2023*.

Uitsplitsing per strafbaar feit

In tabel 11 zijn de strafbare feiten met een discriminatieaspect per wetsartikel uitgesplitst. Bij de meeste codis-feiten die bij het OM terechtkomen, gaat het om eenvoudige belediging; artikel 266 Sr werd 223 keer geregistreerd. Behalve belediging komt ook bedreiging (artikel 285 Sr) ieder jaar vaak voor; in 2023 was dit 46 keer. Daarnaast betrof het bij de codis-feiten 12 keer mishandeling (artikel 300 Sr), 12 keer openlijke geweldpleging (artikel 141 Sr) en 14 keer vernieling van een goed (artikel 350 Sr).

Tabel 11 | Instroom codis-feiten per wetsartikel

Wetsartikel delict	Omschrijving delict	2019	2020	2021	2022	2023
131 Sr	Opruiing	1	14	1	3	4
141 Sr	Openlijke geweldpleging	17	10	14	6	12
157/1 Sr	Opzettelijke brandstichting	0	1	0	0	2
261 Sr	Smaad	0	2	1	5	0
266 Sr	Eenvoudige belediging	131	169	238	184	223
284 Sr	Dwang	0	1	0	3	1
285 Sr	Bedreiging	32	27	42	35	46
287 Sr	Doodslag	2	0	0	2	2
300 Sr	Mishandeling	23	18	17	19	12
302 Sr	Zware mishandeling	1	4	3	1	6
350 Sr	Vernieling goed	11	3	10	15	14
Overig	Alles wat niet in bovenstaande categorieën valt	3	3	2	0	2
Totaal		**221**	**252**	**328**	**273**	**324**

8.2 Discriminatiegronden

Net als bij de specifieke discriminatiefeiten, is ook bij de codis-feiten per feit geregistreerd op welke discriminatiegrond(en) het feit betrekking had. Zoals eerder gezegd, staat het aantal geregistreerde *gronden* niet gelijk aan het aantal *feiten* dat betrekking had op een bepaalde discriminatiegrond. Een verdachte in één zaak, met één parketnummer, kan namelijk verdacht worden van meerdere feiten en één strafbaar feit kan vervolgens weer betrekking hebben op meerdere discriminatiegronden.

Zie voor een uitleg over wat de discriminatiegronden zijn en hoe deze cijfers moeten worden geïnterpreteerd hoofdstuk 6 van dit rapport.

Meest geregistreerd

De grond *ras* werd 150 keer geregistreerd, 39% van het totaal aantal geregistreerde gronden. Dit percentage ligt lager dan in 2022; toen betrof de grond *ras* 47% van alle geregistreerde gronden.

Wijzigingen in de andere gronden

De grond *hetero- of homoseksuele gerichtheid* betrof in 2023 36% van het totaal aantal geregistreerde gronden. Dit zijn 137 feiten, waaronder veel verschillende situaties vallen. Bij 15 van deze feiten gaat het om de geweldsdelicten *eenvoudige mishandeling* (artikel 300 Sr), *zware mishandeling* (artikel 302 Sr) of *openlijke geweldpleging* (artikel 141 Sr); 26 feiten staan in verband met de strafzaken tegen de supporters van Feyenoord na een wedstrijd in Tirana (Albanië), hoofdstuk 4, *Opvallend in 2023*. Bij 23 van deze feiten is er sprake van belediging van personen met een publieke functie, waarbij bijvoorbeeld 'homo' als scheldwoord werd gebruikt.

Bij de 15 feiten die vallen onder de grond *handicap* gaat het in alle gevallen om het schelden met het woord 'mongool'. Bij de grond *godsdienst- of levensovertuiging* betrof het in alle gevallen (aanhangers van) de godsdienst islam.

Het aantal registraties van de grond *antisemitisme* bij de codis-feiten is in 2023 gestegen (59 feiten). Het merendeel daarvan (40) is voetbalgerelateerd. Geen van deze codis-feiten kan in verband worden gebracht met de oorlog tussen Israël en Hamas.

Tabel 12 | Geregistreerde gronden bij codis-feiten

Gronden	2019		2020		2021		2022		2023	
Ras	59%	166	55%	162	49%	184	47%	152	39%	150
Godsdienst-levensovertuiging	10%	29	4%	11	4%	16	4%	13	3%	11
Hetero- of homoseksuele gerichtheid	16%	46	28%	83	34%	126	32%	103	36%	137
Geslacht	1%	3	0%	0	0%	0	1%	2	0%	0
Handicap	1%	3	2%	5	2%	8	4%	12	4%	15
Antisemitisme	10%	27	9%	27	7%	27	10%	33	15%	59
Transgender personen	-	-	2%	6	4%	14	2%	8	2%	9
Overige gronden	2%	6	0%	0	0%	0	0%	1	0%	0
Totaal	**100%**	**280**	**100%**	**294**	**100%**	**375**	**100%**	**324**	**100%**	**381**

Zoals bij de specifieke feiten al is aangegeven, valt discriminatie van transgenders juridisch gezien onder de discriminatiegrond *geslacht*.[13] In het rapport *Cijfers in Beeld 2020* is voor het eerst apart geregistreerd wanneer het bij de grond *geslacht* ging om discriminatie op grond van een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht. Alle codis-feiten waarbij in 2023 de grond *geslacht* werd geregistreerd, vielen onder de subcategorie *transgender personen* (9 feiten).

Uitsplitsing ras

In tabel 13 is de discriminatiegrond *ras* verder uitgesplitst. Bijna een kwart van het totaal aantal geregistreerde gronden betreft de subcategorie *zwart*: 80 feiten (21%).

Onder de grond *ras* vallen verder onder meer de subcategorieën *Marokkaans* (9 feiten; 2%) en *Turks* (11 feiten; 3%). Bij 10 feiten (3%) werd de subcategorie *Aziatisch* geregistreerd. Deze subcategorie registreert het OM apart sinds het begin van de coronapandemie in 2020; er zijn daarom van het jaar 2019 geen cijfers beschikbaar.

Bij 34 feiten ging het om de subcategorie *migratie-achtergrond*; hieronder valt bijvoorbeeld de belediging van een individu, waarbij 'buitenlander' of 'asielzoeker' als scheldwoord wordt gebruikt.

CASUS: BELEDIGING VAN MOSLIMA OP STRAAT

Een vrouw met een hoofddoek loopt met haar kinderwagen door het centrum van Hengelo, wanneer er een man in een scootmobiel op haar af komt rijden. Hij stopt voor haar en zegt: "doe die vieze hoofddoek af, dat hoort niet in Nederland" en "jij moet gesteriliseerd worden zodat jij geen kinderen kan krijgen". Even later komt ze de man weer tegen. De vrouw hoort dat de man tegen een winkelier zegt: "kijk, daar heb je die vieze moslim weer". De man blijft achter haar aanrijden en haar uitschelden. De politie wordt erbij gehaald. De man heeft van het OM een strafbeschikking voor eenvoudige belediging opgelegd gekregen van een geldboete van € 250.

AP Oost-Nederland, parketnummer 08-024195-23

Tabel 13 | Uitsplitsing grond ras codis-feiten

Uitsplitsing ras	2019		2020		2021		2022		2023	
Zwart	21%	59	33%	97	25%	92	28%	92	21%	80
Westers	3%	7	1%	3	2%	7	2%	6	1%	5
Turks	8%	21	5%	14	5%	20	3%	9	3%	11
Marokkaans	5%	14	4%	13	6%	23	3%	10	2%	9
Aziatisch	-	-	2%	7	4%	14	4%	13	3%	10
Migratieachtergrond	20%	55	9%	27	7%	25	6%	21	9%	34
Overige	4%	10	0%	1	1%	3	0%	1	0%	1
Totaal	**59%**	**166**	**55%**	**162**	**49%**	**184**	**47%**	**152**	**39%**	**150**

[13] Hof Leeuwarden 13 januari 1995, ECLI:NL:GHLEE:1995:AC2855.

8.3 Waar vinden codis-feiten plaats

In tabel 14 wordt weergegeven waar de codis-feiten hebben plaatsgevonden. Soms zijn bij het vaststellen van de pleegplaats van een feit twee categorieën van toepassing. In dat geval is er gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig beschrijft. Een burenruzie in een plantsoen voor iemands huis kan bijvoorbeeld zowel worden gekwalificeerd als *woonomgeving* als *openbare ruimte*. Omdat *woonomgeving* in dit geval het meest nauwkeurig is, zal voor die categorie worden gekozen.

Het aantal codis-feiten dat is gericht tegen iemand die aan het werk was, is het afgelopen jaar 97 keer geregistreerd. Daarvan waren 62 feiten gericht tegen personen met een publieke functie, meestal politieagenten, en ging het in 59 gevallen om een discriminatoire belediging (artikel 266 Sr). Naast het aantal feiten dat gericht is tegen personen met een publieke functie, vallen in de categorie *werk* ook feiten gericht tegen bijvoorbeeld winkelpersoneel en beveiligers. Het aantal codis-feiten gepleegd in de openbare ruimte betrof 25% van het totaal, 82 feiten. Ook speelden veel feiten zich af in de directe woonomgeving van het slachtoffer (69 feiten; 21%), waarbij het voornamelijk om burenruzies ging.

8.4 Achtergrond verdachten

Denkbeelden of sympathieën van een verdachte kunnen een rol spelen bij de gepleegde discriminatiefeiten. Daarom is bij het dossieronderzoek onderzocht of de verdachte handelde uit bijvoorbeeld politieke overtuiging of godsdienst of levensovertuiging. Dit bleek bij geen van de codis-feiten het geval. Bij 26 codis-feiten kon worden vastgesteld dat door de verdachte werd gehandeld als supporter rondom een voetbalwedstrijd. Bij de overige verdachten van codis-feiten kon geen specifieke achtergrond worden vastgesteld.

Tabel 14 | Waar vinden codis-feiten plaats

Waar	2019		2020		2021		2022		2023	
Werk	17%	37	23%	57	29%	95	36%	98	30%	97
Waarvan tegen personen met een publieke functie		*22*		*27*		*69*		*77*		*62*
Onderwijs	1%	2	1%	2	1%	3	1%	4	2%	5
Sport	2%	4	1%	2	1%	2	1%	2	15%	47
Horeca	3%	7	3%	7	0%	1	5%	14	2%	7
Woonomgeving	32%	71	29%	74	28%	92	20%	54	21%	69
Openbare ruimte	38%	83	33%	82	34%	112	27%	75	25%	82
Internet	5%	11	8%	19	6%	21	8%	22	3%	10
Pers (media)	0%	0	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0
Overige	3%	6	2%	5	1%	2	1%	4	2%	7
Totaal	**100%**	**221**	**100%**	**252**	**100%**	**328**	**100%**	**273**	**100%**	**324**

8.5 Afdoening codis-feiten

In het rapport van 2022 is voor het eerst bijgehouden op welke wijze de ingestroomde codis-feiten door het OM en/of de rechtspraak zijn afgedaan. Zoals in hoofdstuk 3 is uitgelegd, hoeft het discriminatieaspect niet in de tenlastelegging te worden opgenomen en niet te worden bewezen. Daarom kan bij een codis-feit uit een eventuele veroordeling niet worden afgeleid of de rechter het aannemelijk vond dat er sprake was van een discriminatieaspect, omdat in het vonnis hierover vaak niets wordt vermeld. Bij het lezen van deze cijfers is het daarom van belang om te onthouden dat het discriminatieaspect een rol kan hebben gespeeld in de straftoemeting, zonder dat dit uit het vonnis is af te leiden. Er kan alleen worden geconcludeerd dat een strafbaar feit, waarbij het OM de maatschappelijke kwalificatie *discriminatie* heeft geregistreerd, uiteindelijk heeft geleid tot een strafbeschikking, een veroordeling of een vrijspraak voor het strafbare feit. In tegenstelling tot de afdoeningscijfers van de specifieke feiten, kan alleen iets over de afdoening worden gezegd van de feiten die in 2023 bij het OM zijn ingestroomd.

Over 252 van de 324 ingestroomde codis-feiten in 2023 werd een afdoeningsbeslissing genomen (al dan niet in combinatie met andere feiten). 70 feiten werden door het OM geseponeerd. In 63 gevallen werd door het OM een strafbeschikking aangeboden. 119 keer werd de verdachte gedagvaard. Dat leidde bij 108 feiten tot een veroordeling en 6 keer tot een vrijspraak. In één zaak werd de dagvaarding nietig verklaard en ten aanzien van vier feiten werd het OM door de rechter niet-ontvankelijk verklaard.

CASUS: MILITAIR TIJDENS OPLEIDING BELEDIGD

Een militair in opleiding bij de Koninklijke Landmacht wordt door medecursisten herhaaldelijk beledigd. Meerdere getuigen verklaren dat een medecursist spleetogen naar hem heeft gemaakt en daarbij heeft gezegd *"wie doe ik na (...) dat domme kanker Chineesje van jullie, de soldaat (...). Wij moeten dat Chineesje hier niet hebben. Hij kan helemaal niets"*. Hij krijgt hiervoor van het OM een strafbeschikking voor eenvoudige belediging met een geldboete van € 200. Een aantal andere cursisten zou tegen de militair ook *"noedelvreter"*, *"hondenvreter"* en *"loempiavouwer"* hebben gezegd. Deze zaken worden uiteindelijk geseponeerd vanwege onvoldoende bewijs.

AP Oost-Nederland, parketnummers 05-145257-23, 05-145264-23 en 05-145267-23

9. Bijlage: Discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht

Artikel 90quater

Onder discriminatie of discrimineren wordt verstaan elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, die ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.

Artikel 137c

1 Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137d

1 Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137e

1 Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:

1° een uitingen openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;

2° een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitingen is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitingen of verspreiding in voorraad heeft;

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137f

Hij die deelneemt of geldelijke of andere stoffelijke steun verleent aan activiteiten gericht op discriminatie van mensen wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 137g

1 Hij die, in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen opzettelijk discrimineert wegens hun ras, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 429quater

1 Hij die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen discrimineert wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht of hun hetero- of homoseksuele gerichtheid wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie.

2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij wiens handelen of nalaten in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf zonder redelijke grond, ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat ten aanzien van personen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.